

SOSYAL BİLGİLER

Hepimizin Dünyası

Dünya Çocukları

Dünya üzerinde birçok ülke vardır. Bu ülkelerde farklı kültür ve fiziksel özelliklere sahip çocuklar yaşamaktadır. Aralarında farklılıklar olsa da çocuklar ortak özelliklere sahiptir. Bu özellikler; din, dil, ırk, cinsiyet gözetmeksizin tüm çocuklarda vardır. Oyun oynamak, çizgi film izlemek, sevilen yiyeceklere ilgi duymak bu özelliklerdendir.

Çocukların ortak özellikleri olduğu gibi ilgi alanlarında da benzerlik görülebilir. Örneğin, bilime ilgi duymak, araştırma, koleksiyon yapmayı sevmek, dans etmek, bir enstrüman çalmak gibi.

Çocuk olmaktan dolayı ama en önemlisi insan olduğumuz için pek çok ortak özelliğimiz vardır.

Ekonomik Alışveriş

Ülkeler, ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yaparlar. Bazı ürünlerin üretimi yetersiz kaldığında bu ihtiyaçlarını diğer ülkelerden karşılarlar. Böylece ülkeler arasında ekonomik alışveriş oluşur. Satın aldığımız bazı ürünlerin etiketlerinde "Made in Taiwan", "Made in Japon" gibi ifadeler görürüz. Bunlar, o malın nerede üretildiğini belirten ifadelerdir.

Farklı ülkelerdeki insanların birbirleriyle ticaret yapmasına **dış ticaret** denir. Bir ürünün ya da hizmetin başka bir ülkeden satın almaya **ithalat** denir. Örneğin, ülkemiz petrol ve bazı ham made gibi ürünleri başka ülkelerden ithal etmektedir.

Bir ülke ürettiği ürünlerin fazlasını başka ülkelere satar. Buna **ihracat** denir. Ülkemiz fındık, otomobil, demir gibi çok sayıda ürünü ve ham maddeyi ihraç etmektedir.

İletişim, Ulaşım ve Ekonomik İlişkiler

İnsanlar eski zamanlardan beri ekonomik alışveriş yapmaktadırlar. Ülkeler arasındaki alışveriş de paranın bulunmasıyla gelişmiştir. Eskiden ülkeler arasındaki alışveriş ulaşım nedeniyle uzun zaman alırdı. Ürünler, hayvanlar ve gemilerle taşınırdı. Haberleşme olanakları da gelişmediği için yolculardan uzun süre haber alınamazdı.

Günümüzde iletişim ve ulaşım teknolojisinin hızla gelişmesi ülkeler arası ekonomik ilişkileri olumlu yönde etkilemiştir. Uçak, tren, gemilerle taşımacılık ve ulaşım alanlarında ortaya çıkan sorunlar en aza indirilmiştir. Zamandan tasarruf edilerek daha fazla miktarda ürün taşınmaktadır.

Haberleşme araçlarında faks, bilgisayar ve telefonun gün geçtikçe gelişmesi ülkelerin daha rahat alışveriş yapmasını sağlamaktadır.

Ortak Miras Ögeleri

Dünya üzerinde yaşamış her uygarlık kendi izlerini geleceğe bırakmak istemiştir. Bu nedenle dünyamızın her bir köşesinde geçmişten günümüze izlere rastlayabiliriz. Bunlar, dünya insanların ortak kültür miraslarıdır. Yani insanlığın kuşaktan kuşağa bıraktığı maddi ve manevi değerlerin tümüne **ortak miras ögeleri** denir. Ortak miras ögeleri yalnızca kuleler, saraylar gibi yapılar değildir. Bilim, sanat, edebiyat alanlarında ortaya çıkarılmış eserler de ortak mirastır.

İnsan yapımı olduğu gibi doğal olarak oluşmuş ortak miras ögeleri de vardır. Bunları şu şekilde örneklendirebiliriz:

Doğal Miras

- Kapadokya
- Büyük Kanyon
- Damlatış Mağarası
- Ölüdeniz
- Manyas Kuş Cenneti

İnsan Yapımı Miras

- Aspendos
- Topkapı Sarayı
- Ayasofya
- Nemrut
- Elhamra Sarayı

Ülkemiz, pek çok medeniyetin beşiği olmuştur. Bu nedenle ortak miras ögeleri bakımından oldukça zengindir. Peribacaları, Selimiye Camii, Ayasofya, Sümela Manastırı, Topkapı Sarayı bunlara örnekler.

Ortak miras ögelerinden bazıları tüm ülkeler tarafından "dünyanın yedi harikası" olarak kabul edilmiştir. Dünyanın yedi harikasını inceleyelim:

Babil'in Asma Bahçeleri

Dünya'nın yedi harikasından biridir.

Bugünkü Irak'ın güneyinde bulunan ve döneminde Babil uygarlığının başkenti olan Babil kentindeki kraliyet sarayındaki bahçelerden oluşur. Babil'in Asma Bahçeleri, bir dizi tapınağın teraslarında kurulmuş olan çatı bahçeleriyleydi. Bu bahçeler, kurulan bir sistemle, Fırat Nehri'nin suyu bu bahçelere pompalanarak yapılıyordu.

Babil'in Asma Bahçeleri

Bahçeler, Kral II. Nabukadnezar tarafından yaptırıldı. Efsaneye göre, II. Nabukadnezar bu bahçeleri, Asur Kralı III. Adadnirari'nin annesi olan Kraliçe Sammu-Ramat'ı veya anavatanını ve yeşilliği özleyen Medialı karısı Amystis'i avutmak için yapmıştı. Babil'in Asma bahçelerinin günümüze gelen kesin izleri yoktur. Fakat, bölgede araştırma yapan arkeologlar, Babil'deki sarayın kuzeydoğusunda görünüşü garip olan temel ve tonozlar buldular. Bunların Babil'in Asma Bahçelerine ait olduğu düşünülmektedir. Babil'in Asma Bahçeleri, klasik yazarlar tarafından ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. Günümüzde bu tanımlara göre çizilen resimler bulunmaktadır.

İskenderiye Feneri

Dünyanın yedi harikasından biri olan İskenderiye Feneri, Antik Çağın en ünlü deniz feneridir. Bu fener, daha sonra yapılan tüm fenerlere bir örnek teşkil etmiştir. MÖ 280 yıllarında İskenderiye Limanı'ndaki Pharos Adası'nda Knidoslu Sostratos tarafından yaptırılmıştır.

Fener üç katlı idi. Fenerin alt katının kare, orta katının sekizgen ve üst katının silindirik şeklinde olduğu söylenir. Yüksekliği konusunda anlatılanlar değişiktir; bazılarının söylediklerine bakılırsa 180 metreydi. Tepesinde, İskenderiye Limanı'na giren gemilere yol gösteren bir ışık yanardı. Fener, 1375'te olan bir deprem sonucu yıkıldı.

İskenderiye Feneri

Rodos Heykeli

Dünyanın yedi harikasından biri olan Rodos Heykeli, Güneş tanrısı Helios'un tunçtan yapılma dev heykelidir. Heykel, Lindoslu Khares tarafından Rodos Limanı'nın ağzına yapılmıştır.

Rodos Heykeli

Orta Çağ'dan kalan bir inanca göre heykelin bacakları arasından gemiler geçiyordu. Fakat, bu teknik olarak olanaksızdır. Yaklaşık olarak 32 metre yüksekliğinde olan Rodos Heykeli, MÖ 305 - MÖ 304 yılları arasında kuşatma

altında bulunan Rodos'un kuşatmadan kurtulması anısına yapılmıştır. Heykel, kuşatmadan kalan tunç gereç ve silahların eritilmesiyle yapılmıştır. Rodos Heykeli, MÖ 280'den 225'e kadar, gemicilere karayı gösteren bir işaret görevini gördü, daha sonra adayı sarsan bir deprem sonucu yıkıldı.

Mısır Piramitleri

Mısır'da El - Gize yakınlarında bulunan piramit şeklindeki firavun mezarlarıdır. MÖ 2613 - 2494 yılları arasında Mısır'da hüküm süren 4. sülale döneminde yaptırılmıştır. Toplam üç tane olan piramitler, dünyanın yedi harikasından biri kabul edilir. Bu piramitlerin adları Keops, Kefren ve Mikerinos'tur. Keops piramidini, 4. sülalenin ikinci firavunu olan Keops yaptırmıştır. Keops piramidi, üç piramidin en büyüğü olduğundan Büyük Piramit adıyla da anılır. Kefren piramidini ise, 4. sülalenin dördüncü firavunu olan Kefren tarafından yaptırılmıştır. En son inşa edilmiş olan Mikerinos piramidini de, 4. sülalenin altıncı firavunu Mikerinos yaptırmıştır. Bu üç firavununun mezarları kendi yaptırdıkları piramitlerin içindedir. Firavunlar, öldükten sonra bir çok değerli eşyası ile birlikte gömüldüler. Fakat her üç mezarda zaman içinde sürekli yağmalandıklarından, bugün bu eşyaların çoğu bulunamamaktadır.

Mısır Piramitleri

Eski Yunan tarihçisi Heredots, tam anlamıyla bir teknik ustalık ve mühendislik harikası olan bu piramiterin yapımının 20 yıl sürdüğünü ve yapımında yaklaşık 100 bin kişinin çalıştığını ileri sürmüştür. Tahminlere göre, Keops piramidi insan elinden çıkan yapıtların en büyüğüdür. Bu görkemli yapı için her biri ortalama 2,5 ton ağırlığında yaklaşık 2,3 milyon blok taş kullanılmıştır.

Bu üç piramidin araziye yerleştirilmelerinde kullanılan geometri bilgisi, taşların kesimindeki titizlik, yapının dev boyutu, kullanılan taşların ağırlığı ve piramitlerin yapıldığı dönemdeki koşullar düşünüldüğünde ortaya çıkan birçok soru bugün hâlâ çözülememiştir. Ağır yükleri kaldırmak için kullanılan makaralı halat sistemini bilmeyen Eski Mısırlıların, piramitleri nasıl inşa ettiklerine dair ortaya atılan düşüncelerden en inandırıcı olanı, piramitle birlikte yükselen, tuğla, toprak ve kumdan yapılmış rampalar yaparak taş blokları bunların üstünde kızaklar, silindirik takozlar ve manivelalar aracılığı ile çektikleridir.

Keops piramidin güneyinde Büyük Sfenks vardır. Sfenks'in yüzü, Firavun Kefren'in yüzü, bedeni ise yatan bir aslanın bedenidir. Keops'un piramidine giden yolun üzerinde Keops'un annesi Kraliçe Heteferes'in defin eşyalarının bulunduğu bir çukur mezar vardır. Bu mezarın dibinde, kraliçenin boş lahiti vardır. Lahit, üzerindeki mücevherler ve mobilyalar, dönemin zanaatçılarının sanatsal yeteneklerinin ve teknik yetkinliklerinin gelişmiş olduğunu göstermektedir. Mısır Piramitleri, henüz sırları çözülmemiş olarak, güzellikleriyle insanı büyüleyici güzelliktedir.

Zeus Heykeli

Dünyanın yedi harikasından biri olan Zeus Heykeli, Yunanistan'da Olympia kentindeki Zeus Tapınağı için yaptırılmıştır. 12 metre

yüksekliğindeki görkemli heykel, MÖ 430'larda büyük Yunan heykeltisi Pheidias tarafından sekiz yılda yapılmıştır.

Dev bir sandalyeye oturmuş olan Zeus heykelinin sağ elinde bir Nike heykeli, sol elinde ise üstüne kartal konmuş bir asa vardı. Heykelin giysileri altın, bedeni fil dişi ve gözleri değerli taşlardan yapılmıştı. Günümüze hiçbir kopyası ulaşmayan heykelin, MS 426 yılında Zeus tapınağının yıkılması sırasında ya da bu olaydan 50 yıl sonra Kontantinopolis'teki (İstanbul) bir yangında yok olduğu düşünülmektedir.

Zeus Heykeli

Mausoleum (Mozole)

Mauselion

Dünyanın yedi harikasından biri olan Mauselion, MÖ 353 yılında ölen Karya Kralı Mausolos için Halikarnas'ta (Bodrum) yaptırılan anıt mezardır. Mauselion, Kral Mausolos'un eşi

Kralice Artemisia tarafından yaptırılmıştır. Mezarın yapımında dönemin en önemli mimar ve heykelticileri çalışmıştır.

Bugün büyük anıt mezarlar için kullanılan "mozole" sözcüğü Mausolos'un Halikarnas'taki bu anıt mezarından gelmektedir. Mezar, 15. yüzyıldan önce bir deprem sonucu yıkılmıştır. Daha sonra, bugünkü Bodrum Kalesi'ni yapanlar, mezarın kalıntılarını kullanmışlardır.

Artemis Tapınağı

İzmir

yakınlarındaki
Ephesos'ta bulunan
dünyanın yedi
harikasından biridir.
MÖ 560 - 50 yılları
arasında Lidya Kralı

Artemis Tapınağı

Kroisos tarafından ion düzeninde yaptırıldı. Tapınak MÖ 356 yılında bir deli tarafından yakıldı. Bunun üzerine, yanan tapınağın temelleri üzerine yeniden inşa edilmeye başlandı ve MÖ 344 - 250 yılları arasında tamamlandı. Artemis tapınağı, o güne kadar yapılan Yunan tapınaklarının en büyüğüydü. Zemini bataklık olduğundan tapınak, 3 m yüksekliğindeki 13 basamaklı kaide üstüne oturtuldu. Tümüyle mermerden yapılan tapındaki heykeller tam bir şaheser niteliğindedir. MÖ 262 yılında bir istilâci tarafından yıkıldı fakat tekrar onarılmadı.

Tapınağın ilginç özelliklerinden biri de bir banka gibi görev yapmasıydı. Tapınağa armağan edilen ya da emanet olarak bırakılan değerli eşyaları kabul etme, tapınak bütçesinden kredi verme gibi görevleri Başrahip Megabysos üstlenmişti. Artemis Tapınağı'nın birtakım ayrıcalıkları da vardı. Bunlardan en önemlisi, tapınağa sığınıldığında burada kaldığı sürece dokunulmazlık hakkının tanınmasıydı. Bu durum pek çok suçlunun tapınakta toplanmasına neden olmuştur.

19. yüzyılda yapılan kazılarda ilk tapınak ortaya çıkarıldı. Bu kazılar 20. yüzyılda da sürdü. Bugün British Museum'da tapınağa ait sütunların bir kısmı sergileniyor olsa da tapınaktan geriye pek fazla bir şey kalmamıştır. Bu tapınakta olan heykellerden biri olan Tanrıça Artemis'in heykelinin birçok kopyası günümüze kadar ulaşmıştır. Tanrıça Artemis heykelinin, MÖ 117 - 138 yıllarında yapıldığı tahmin edilen bir kopyası da bugün Selçuk Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Turizm

İnsanlar, var oluşlarından itibaren çevrelerindeki merak etmiştir. Merakları nedeniyle seyahat etmişlerdir. Günümüzde de başka şehirleri, ülkeleri tanıma, görme isteği ile seyahat edilmektedir. Dinlenmek, eğlenmek, görmek, tanımak gibi amaçlarla yapılan gezilerle **turizm**, bu geziye çıkan kimselere gezgin ya da **turist** denir.

Turizm, ülkelerin doğal ve beşerî güzelliklerinin, eserlerin, kültürlerin tanınmasında ve tanıtılmasında etkili olmaktadır. Turistlerin ülkelerinde gezip gördükleri yerleri anlatması, öğrendiklerini aktarması diğer ülkelere ve kültürlere ilgi ve merak uyandırılmasına neden olur. Böylece turizm, ülke, kültür ve ortak miras öğelerinin tanıtımında önemli bir yere sahip olur.

Turizm, tanıtımın yanı sıra ülkeler

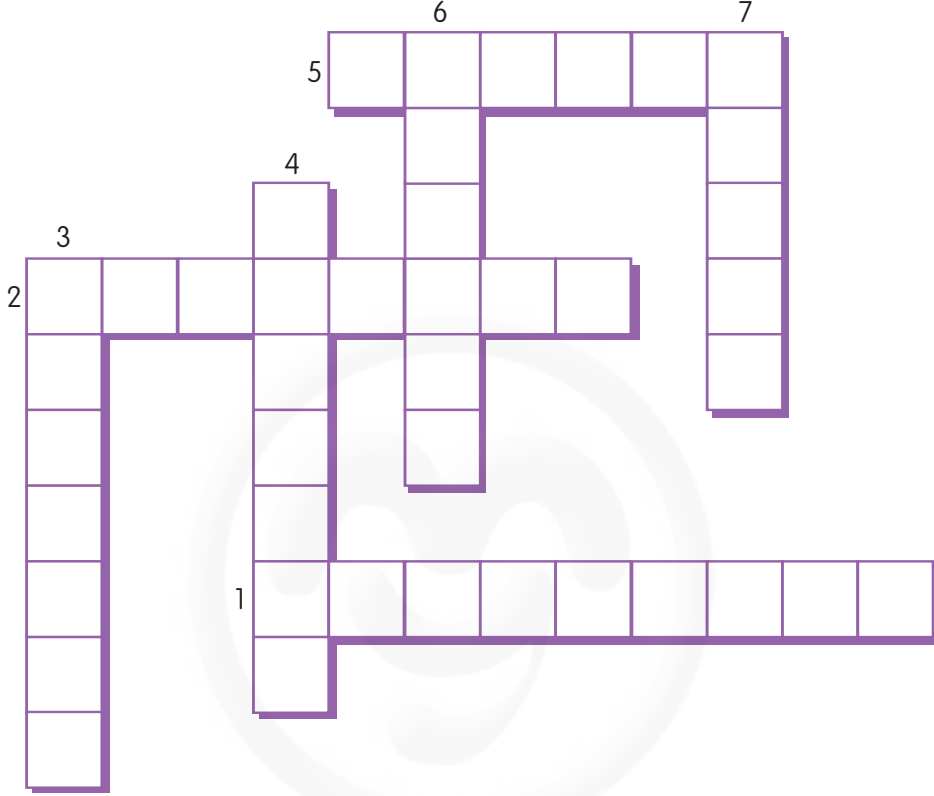

arasındaki ekonomik ilişkileri de kuvvetlendirir. Turistler, gittikleri ülkelerde alışveriş yaparlar. Ülkeye döviz girmesini sağlarlar. Ayrıca turizm insanlar arasında dostluğun artmasını sağlar. Ülkeler arasında yakınlaşmaya katkı sağlar.

Eğlenerek Öğrenelim - 9

Tanımları verilen kavramları ilgili kutulara yazarak bulmacayı çözünüz.

1. İhtiyaçları karşılamak için yapılan alım satım işi.

2. Duygu, düşünce, haber veya bilgilerin çeşitli yollarla başka kişilere ya da merkezlere iletilmesi, aktarılması, haberleşme.

3. Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması.

4. Bir ülkenin başka bir ülkeden mal getirme veya satın alması.

5. Dinlenmek, eğlenmek, görmek, tanımak gibi amaçlarla yapılan gezi.

6. Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş, geliş, ulaşmak işi.

7. Bir kişinin ya da neslin kendinden sonrakilere bıraktığı şey, kalıt.

Öğrendiklerimizi Uygulayalım - 8

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına, D, yanlış olanların başına Y harfi yazınız.

- ☐ Farklı özelliklere sahip olsalar da çocukların ortak özellikleri vardır.
- ☐ Ülkeler arasında ekonomik alışveriş vardır.
- ☐ Ülkeler arasındaki ticarete ithalat denir.
- ☐ Başka bir ülkeden ürün satın alınması ithalattır.
- ☐ Teknolojik gelişmeler ülkeler arası alışverişi olumsuz etkiler.
- ☐ Saraylar, ortak miras öğelerindendir.
- ☐ Manavgat Şelalesi dünyanın yedi harikasından biridir.
- ☐ Büyük Kanyon doğal miras öğelerine örnektir.
- ☐ Bilim, sanat eserleri de ortak miras öğelerine örnektir.
- ☐ Manyas Kuş Cenneti insan yapımı miras öğesidir.
- ☐ Turizm, yabancı ülkeleri fgezip görmektir.
- ☐ Turizm, ülkeler arası ekonomik ilişkileri güçlendirir.
- ☐ Farklı kültürlerin tanınmasında turizm büyük rol oynar.
- ☐ Doğal ve beşerî güzellikler turizm ile tanıtılabilir.
- ☐ Turistler, ziyaret ettikleri ülkeden döviz çıkmasını sağlar.

TEST - 9

1. I. Oyun oynamaktan hoşlanmak
II. Bir işte çalışmak
III. Denizde yüzmek

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri çocukların ortak yönlerindendir?

- a. yalnız I b. yalnız III
c. I ve III d. II ve III

2. Bir çizgi filmin çocuklar tarafından birçok ülkede bilinmesi ve izlenmesi aşağıdakilerin hangisi ile açıklanabilir?

- a. Çizgi film sektörü gelişmiştir.
b. Teknoloji çocukların yaşamını etkiler.
c. Çocuklar çizgi filmlere ilgi duyarlar.
d. Gelişmiş ülkelerde çizgi filmler takip edilir.

3. Satın aldığımız telefonda "Made in China" ifadesinin olması yaşadığımız ülkeyle ilgili aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- a. Teknolojik ürün üretiminde yetersiz olduğunu
b. Yabancı ülkelerle ekonomik alışveriş yaptığını
c. İletişim sektöründe gelişme gösterilmediğini
d. Ülkede üretimden çok tüketime öncelik verildiğini

4. Bir ürününün ya da hizmetin başka bir ülkeden satın alınmasına ne ad verilir?

- a. ihracat b. ekonomi
c. tüketim d. ithalat

5. Marketten bezelye konservesi satın almak aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- a. ithalat
b. ihracat
c. dağıtım
d. ticaret

6. Bir ülkede üretilen ürün ihtiyaç fazlası ise aşağıdakilerden hangisi yapılmalıdır?

- a. dağıtım
b. ihracat
c. ithalat
d. geri dönüşüm

7. I. Ulaşım
II. İletişim
III. Yaş ortalaması

Yukarıdakilerden hangileri ülkeler arası ekonomik ilişkileri etkiler?

- a. I ve II
b. I ve III
c. II ve III
d. I, II ve III

8. Günümüzde üretilen ürünlerin taşınması eski zamanlara göre daha kolay ve kısa sürede yapılmaktadır. Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Ulaşım araçlarının gelişmesi
b. Ticaretle uğraşanların tecrübesi
c. Ülkelerin dostluk göstermesi
d. Ulaşım yollarının değiştirilmesi

9. Denize kıyısı olan ülkeler tırlarla ürün taşımak yerine gemileri tercih etmektedir. Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a. Gemilerin çok fazla yük taşıyabilmesi
- b. Tırlarda güvenlik sorunu yaşaması
- c. Ülkelerin dağlık yapıda olması
- d. Gemilerin en hızlı ulaşım aracı olması

10. İletişim teknolojilerinin gelişmesi aşağıdakilerden hangisini etkilemiştir?

- a. ticaret
- b. ulaşım
- c. üretim
- d. sosyal güvenlik

11. Ortak miras öğeleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a. Yalnız bulunduğu ülke için önemlidir.
- b. Ziyarete kapatılmalıdır.
- c. Bütün insanlık için değerlidir.
- d. Gelişmiş ülkeler miras öğelerine sahiptir.

12. Farklı ülkelerdeki insanlar birbirleriyle ticaret yaparlar. Bu duruma ne denir?

- a. ihracat
- b. dış ticaret
- c. ithalat
- d. tüketim

- 13. I. Saray
II. Cami
III. Müze**

Yukarıdakilerden hangileri ortak miras öğeleridir?

- a. I ve II
- b. I ve III
- c. II ve III
- d. I, II ve III

14. Aşağıdakilerden hangisi doğal ortak miras ögesidir?

- a. Aspendos
- b. Sultanahmet Camii
- c. Ayasofya
- d. Kapadokya

15. Aşağıdaki ortak miras öğelerinden hangisi ülkemizdedir?

- a. Pizza Kulesi
- b. Eyfel Kulesi
- c. Keops Piramidi
- d. Artemis Tapınağı

- 16. I. Selimiye Camisi
II. Sümela Manastırı
III. Topkapı Sarayı**

Yukarıdakilerden hangileri ülkemiz sınırları içindedir?

- a. I ve II
- b. I ve III
- c. II ve III
- d. I, II ve III

17. "Ege Denizi'nin Anadolu kıyılarında Bodrum civarında yapılmış ve yapımı MÖ 350 yılında tamamlanmıştır."

Yukarıdaki bilgi dünyanın yedi harikasından hangisine aittir?

- a. Artemis Tapınağı
- b. Mozole
- c. İskenderiye Feneri
- d. Rodos Heykeli

18. Aşağıdakilerden hangisi Mısır'daki ortak miras ögesidir?

- a. Zeus Heykeli
- b. Aspendos
- c. Rodos Heykeli
- d. Keops Piramidi

19. "Dinlenmek, eğlenmek, gezmek, tanımak gibi amaçlarla yapılan gezilere denir." cümlesinde noktalı yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a. turist
- b. turizm
- c. seyahat
- d. taşımacılık

20. I. Ülke ekonomisine katkı sağlar.
II. İnsanları, ülkeleri birbirine yakınlaştırır.
III. Kültür öğelerinin tanıtılmasını sağlar.

Yukarıdaki ifadelerden hangileri turizmin yararlarındandır?

- a. I ve II
- b. I ve III
- c. II ve III
- d. I, II ve III